

Dotace na průmyslový výzkum: ekonomické přínosy podpory zůstávají daleko za předpoklady, MPO proplácelo i nepřiměřeně vysoké osobní náklady

17.10.2022 - | Nejvyšší kontrolní úřad

NKÚ prověřoval, jak byly rozdělovány peníze státního rozpočtu určené na účelovou podporu průmyslového výzkumu, vývoje a inovací. Při kontrole tří národních programů v gesci Ministerstva průmyslu a obchodu (MPO), z nichž bylo v letech 2016 až 2022 vynaloženo zhruba 10 mld. Kč, zjistil NKÚ nedostatky, které snižují účelnost a efektivnost poskytnutých dotací.

Jak prokázala kontrola 19 vybraných projektů programu TRIO (pro léta 2016 až 2022), projekty sice převážně dosáhly očekávaných výsledků výzkumu a vývoje, ale ve většině případů nevedly k naplnění ekonomických přínosů v praxi. U kontrolovaných projektů NKÚ zjistil, že dva, resp. tři roky od ukončení řešení projektů dosáhly tržby v průměru jen 10,2 % a zisk 7,6 % objemu, který příjemci očekávali ve svých žádostech o podporu. I proto více než 63 % z 19 kontrolovaných projektů vyhodnotil NKÚ jako omezeně účelné a omezeně efektivní nebo zcela neúčelné a neefektivní. Vzhledem k tomu, že MPO neupřesnilo kritéria přiměřenosti osobních nákladů, dosáhla hodinová sazba v jednom případě až 4 000 Kč. MPO tak nezamezilo riziku nehospodárnosti výdajů.

MPO považuje za úspěšný takový projekt, který dosáhl např. plánovaného počtu patentů, užitných vzorů, průmyslových vzorů, prototypů či funkčních vzorků. Nebere však ohled na to, zda došlo také k naplnění předpokládaných ekonomických přínosů plynoucích ze zavedení výsledků výzkumu do praxe. Takové hodnocení ze strany MPO pokládá NKÚ za nedostatečné, neboť ekonomické předpoklady musely být uvedeny v žádosti uchazečů o podporu a byly součástí i hodnoticího procesu. Navíc tato data použilo MPO v roce 2018 k odhadu předpokládaných tržeb v průběžné zprávě pro vládu. Tehdy MPO odhadlo navýšení tržeb příjemců vlivem poskytnuté podpory z programu TRIO ve výši přesahující 100 mld. Kč za pět let po ukončení projektů (v letech 2019 až 2026). Vzhledem k výsledkům kontrolního vzorku je podle NKÚ pravděpodobné, že skutečnost zůstane daleko za očekáváním.

Příkladem neúčelného a neefektivního projektu je projekt na výzkum a vývoj nové generace speciálních typů průmyslových šicích strojů. Ačkoliv příjemce dotace ve výši 19,7 mil. Kč dosáhl všech plánovaných výsledků projektu, skutečné ekonomické přínosy v podobě zvýšení tržeb, zisku a exportu byly v letech 2020 a 2021 výrazně nižší, než očekával. Navíc z šesti plánovaných pracovních míst nevytvořil ani jedno. Zlepšení ekonomických přínosů nelze předpokládat, protože od prosince 2021 je příjemce v konkurzu. Tento příjemce v letech 2007 až 2021 opakovaně čerpal dotace z více programů podpory výzkumu, vývoje a inovací v celkové výši 454,5 mil. Kč.

NKÚ rovněž zjistil, že ministerstvem nastavený systém hodnocení pro výběr projektů nevyloučil podporu i neefektivních projektů. MPO podpořilo i takové projekty, které neprokázaly dostatečně schopnost uplatnit výsledky výzkumu v praxi. Kontrola NKÚ ukázala např. na příjemce dotace, který sám nepředpokládal ekonomické přínosy projektu. Přesto čerpal dotaci ve výši 19,4 mil. Kč na tvorbu prototypu robota určeného k využití pro Správu úložišť radioaktivních odpadů. Podle zjištění NKÚ byl model prototypu více než dva roky po ukončení projektu zcela nevyužit a uskladněn ve výrobní

hale příjemce dotace.

Jak již bylo zmíněno, MPO neposuzovalo dostatečně účinně přiměřenost výše osobních nákladů na řešení projektů, čímž se zvýšilo riziko nevhodného vynaložení prostředků státního rozpočtu. To se potvrdilo u tří kontrolovaných projektů. V jednom z nich dosáhly v roce 2016 osobní náklady hlavního řešitele i částky kolem 4 000 Kč na hodinu. Jeho celková průměrná hodinová sazba pak za celou dobu řešení projektu činila 1 835 Kč za hodinu. NKÚ zjistil, že u ostatních kontrolovaných projektů je medián hodinové sazby pro pozici hlavního řešitele cca 545 Kč na hodinu. Položka osobních nákladů přitom tvoří významnou část celkových nákladů projektů. Podíl osobních nákladů na celkových nákladech se pohyboval u vybraných projektů v rozmezí od 38,2 % do 75,6 %.

U následných dvou programů CFF a TREND (pro období 2020 až 2027) zjistil NKÚ řadu přetrvávajících nedostatků v systému pro vyhodnocení cílů a dopadů programů a v systému hodnocení projektů pro jejich výběr k podpoře, a tedy i riziko neúčelného a neefektivního vynaložení peněžních prostředků.

Porovnání předpokládaných a skutečně dosažených ekonomických přínosů u kontrolovaných projektů z programu TRIO za dva, resp. tři roky od ukončení řešení projektů (v mil. Kč)

<https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/dotace-na-prumyslovy-vyzkum:-ekonomicke-prinosy-podpory-zustavaji-daleko-za-predpoklady--mpo-proplacelo-i-neprimerene-vysoke-osobni-naklady-id12796>